

Interviu cu dl. academician Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, despre pădurile României: „Pădurea face parte din *forma mentis* a românilor, din viziunea lor despre viață.”

Laurențiu Ciornei

Istoria românilor, România însăși, este o poveste ce continuă să fascineze cu trecutul său, să țină trează atenția cu prezentul și cu perspectivele viitorului.

Președintele Academiei Române, istoricul Ioan Aurel Pop, este clujean, iar în București

locuiește într-un apartament cochec – ce aduce aminte de perioada boierimii bune, la primul cat

al Casei Oamenilor de Știință. O clădire tulburător de frumoasă, sprijinind la vest piața Lahovary, dar care azi are un aer ușor decrepit. La mansardă, e ca-n Nichita, când plouă e infernal. În 2001 – la 46 de ani, Ioan Aurel Pop devenea cel mai tânăr membru corespondent al Academiei Române din întreaga existență de 153 de ani a instituției, iar pe 5 aprilie 2019 urmează a sărbători un an de când conduce destinele celui mai înalt for științific și cultural al României.

Revista „Bucovina Forestieră” a beneficiat de un dialog cu președintele Ioan-Aurel Pop, nu doar din perspectiva împlinirii primului său an de mandat, ci mai ales din dorința de a afla părerea istoricului despre patimile trecute, prezente și - probabil - viitoare ale pădurii românești.

1. Domnule președinte, curând se va împlini un an de mandat de când sunteți în fruntea Academiei Române. Un an, cât un centenar, se poate spune așa? Cum a trăit președintele Academiei acest interval? Se poate schița un mic bilanț?

Da, a fost un an (aproape un an) foarte lung, ca percepție, pentru că am pendulat săptămânal între Cluj-Napoca și București, dar mai ales pentru că problemele Academiei sunt multe și foarte complicate. Pe de o parte, am domiciliul, familia și slujba de profesor la Universitate (unde mai sunt, formal, și rector până la alegerile care vor începe în noiembrie 2019). Prin urmare, măcar o zi lucrătoare pe săptămână trebuie să fiu și la Cluj. Pe de altă parte, Academia Română este o instituție foarte solicitantă, pe care societatea românească o respectă la nivelul cel mai înalt și de la care românii așteaptă enorm de mult. Firește, sunt și multe voci contra Academiei Române (e normal să fie așa într-o societate democratică!), numai că mulți critici ai Academiei invocă bătrânețea avansată a membrilor, faptul că mulți academicieni au trăit sub comunism și au fost membri de partid etc., adică aduc în discuție aspecte discriminatorii grave. Bătrânețea nu a fost declarată încă un defect în vreo societate civilizată, iar faptul că unii români au trăit și sub comunism nu a fost o chestiune de opțiune, ci de destin. Criteriul pentru alegerea membrilor Academiei este competența profesională de vârf și așa a fost, în mare măsură, și înainte de 1989. Iar cei care intraseră în Academia veche după crite-

rii ideologice au fost excluși la vreme sau au murit deja de mult, în lungile decenii trecute de atunci. Un bilanț este greu de făcut în acest moment, când nu am la dispoziție toate datele. Ceea ce vă pot spune este că cercetătorii Academiei – îndrumați de membrii corespondenți, titulari și de onoare – și-au îndeplinit obligațiile profesionale, reușind să se situeze pe cele mai înalte poziții în domeniile lor.

2. Înțelepciunea populară românească a consemnat proverbul "Codrul este frate cu românul.", iar de acolo au pornit și bătălii care au marcat frumos istoria noastră. Cum vede un reputat istoric această sintagmă? Există și o variantă potrivit căreia combativitatea noastră, ca nație, a fost afectată de adăpostul pădurii, am devenit mai puțini războinici, mai ușor de mulțumit. Sunteți de acord cu această afirmație?

Într-adevăr, la români, pădurea a jucat un rol mult mai important decât la alte popoare. Marele istoric Constantin C. Giurescu a scris pe vremuri o admirabilă istorie a pădurii românești, în care a demonstrat că cea mai mare parte din teritoriul nostru de etnogeneză și de afirmare, de dinainte de Epoca Modernă, a fost acoperit cu păduri. Se știe că inamicii, migratorii și străinii rău intenționați care s-au vânturat prin locurile noastre aveau oroare de pădure, de spațiul închis al pădurii, de capcanele pe care le ascundea pădurea și nu prea se aventurau în asemenea locuri. Românii, dimpotrivă, fiind oameni ai locurilor, găseau în pădure adăpost și scut, găseau hrană și rosturi de viațuire și de supraviețuire. Eminescu

explică acest lucru în limbajul său artistic, în poezii închinată codrului, iar expresia celebră „tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul, mi-e prieten numai mie ...” – pusă în gura marelui domn Mircea cel Bătrân – simbolizează tocmai acest lucru. Istorici reputați au arătat că însuși formarea poporului român și apoi dănuirea sa la nord de Dunăre, „în aceste locuri de ispititor belșug și de trecere a oștilor”, au fost posibile datorită pădurii, mijlocul principal de conservare a autohtonilor, de adăpostire a lor în fața răutăților. De altminteri, limba română este una dintre cele mai bogate limbi europene în termeni care denumesc pădurea, arborii, locurile și meșteșugurile legate de pădure etc. Dau numai câteva exemple: pădure, codru, dumbravă, arboret, fâget, aluniș, brădet, stejăriș, luminiș, poiană, lemnărit etc. Pădurea este, prin urmare, o marcă fundamentală a existenței noastre ca popor.

3. Pentru că președintele Academiei Române este de formație istoric, iar interviul este dedicat Centenarului Marii Uniri într-o revistă care vorbește despre păduri, vă invit și la o întoarcere în timp: ce înseamnă să cunoști istoria pădurii românești? Poate contribui aceasta la sensibilizarea opiniei publice?

Istoria pădurii românești se confundă, în cea mai mare parte, cu istoria românilor, iar istoria românilor nu poate fi înțeleasă fără cunoașterea rolului istoric al pădurii. Un profesor și un savant de demult – Constantin Daicoviciu – spunea că poporul român s-a conservat și s-a născut mai ales în zonele de deal și de munte, împădurite, unde strămoșii s-au retras vremelnic din calea migratorilor. Mulți necunosători compară situația din Pannonia cu aceea din Dacia și trag concluzia că, din moment ce în Dacia stăpânirea romană a durat sub două secole, iar în Pannonia patru secole și nu există în această din urmă provincie un popor romanic, înseamnă că nici în Dacia nu avea cum să se formeze un popor romanic. Este o eroare de judecată multiplă aici. Mai întâi, trebuie spus că istoria, care se confundă cu viața, nu ține seamă de astfel de raționamente simple și simpliste. În al doilea rând, și în Pannonia s-a produs romanizarea localnicilor și a început plămada unui popor romanic (identice sau aproape identice cu poporul român), dar această plămadă nu s-a putut conserva, pentru că nu erau munți, dealuri și păduri întinse. Refugiul populației daco-romane, străromânești și românești a fost cetatea naturală a Carpaților, cu Transilvania la mijloc. Prin urmare, istoria pădurii este la noi, cel puțin până la un punct, chiar istoria acestui popor.

4. Un alt academician preocupat de cunoașterea poporului român – Dumitru Stăniloae – invoca, drept elemente definitorii ale românilor: formarea ca punte de legătură la balansul dintre Est și Vest, limba de origine latină și influența spirituală bizantină, acestea creând și o anumită raportare la natură. Marin D. Drăcea, personalitatea de referință a silviculturii românești, vorbea despre importanța cultivării conștiinței forestiere la români. De pe ce coordonate credeți că ar trebui pornit pentru o trezire a conștiinței despre păduri a românilor?

Într-adevăr, noi, românii, prin unele caracteristici ale noastre (limbă, nume, origine, formă de creștinare) aparținem Occidentului, iar prin altele (biserica bizantină, limba slavonă a cultului, a culturii și a cancelariilor, alfabetul chirilic

folosit în trecut inclusiv pentru limba română) suntem ai Răsăritului european. Răsăritenii au rămas, se pare, mult mai legați de lumea de rurală și, prin aceasta, și de natură. Românul s-a confundat cu mediul natural în care a trăit și, până de curând, nu a încercat să modifice acest cadru de viață. Nu știu dacă putem tinde să formăm o conștiință specială despre păduri a românilor și, cu precădere, a tinerilor și nici nu cred că pentru aceasta ar trebui să existe o formă specială de educație școlară, de genul unei materii distincte. Mulți dintre noi facem greșeala să credem că, pentru a avea cunoștințe despre finanțe-bănci, despre circulația rutieră, despre igienă, despre sexualitate, despre civism, despre protecția mediului etc., ar trebui să inventăm materii școlare noi. Mai întâi că este imposibil (timpul nu se dilată!), iar în al doilea rând ar fi complet contraproductiv. „Conștiința forestieră” face parte, cred, din conștiința despre natură a oricărui om și a oricărei comunități din anumite regiuni ale Terrei. Destinul oamenilor s-a împletit cu destinul mediului natural, fără de care omenirea s-ar distruge. Este drept că pentru români pădurea este o componentă specială a mediului natural și spiritual și că aceasta este bine să rămână ca temă a educației făcute în familie, în școală (la variate materii) și ulterior, prin educația permanentă.

5. Din aceeași înțelepciune populară vine sintagma ”a-ți bate obrazul”, despre obraz fiind vorba și în altele două, binecunoscute: ”Pădurile sunt obrazul unui popor.”, a academicianului Simion Mehedinți, și ”Obrazul subțire cu chelțiu se ține.”. Ce ar trebui să facem pentru a avea un obraz ”european” al pădurilor României?

Toate țările care se respectă își protejează pădurile prin legi speciale, prevăzute cu pedepse severe aplicate celor care încalcă aceste legi. La noi, unii dintre cei care chivernisesc pădurile cred că legile respective sunt făcute pentru a fi încălcate, le încalcă cu seninătate și nu pățesc nimic. Mă uit adesea, în drumurile mele cu mașina prin țară, cum trec spre granițe zeci de camioane încărcate cu trunchiuri

de copaci mari și sănătoși. Trimitem străinilor lemnul nostru brut, fără să-l facem măcar scânduri, privăm natura de plămâni ei naturali și apoi ne mirăm că trăim în aer poluat. Ca istoric spun, din experiență: dacă România nu revine la vechiul ei echilibru, rezultat din existența unei suprafețe de circa o treime din pământul ei acoperit cu păduri, ne vom sinucide, vom lăsa copiii și nepoților o țară pe cale de deșertificare. De fapt, noi știm ce trebuie să facem pentru a apăra pădurile, dar nu facem, fiindcă guvernării nu iau măsurile simple, dar radicale necesare.

6. Importanța capitală a pădurilor în spațiul românesc a fost relevată de-a lungul timpului de către numeroase personalități ale științelor, din variate domenii. S-a afirmat chiar că de păstrarea în condiții optime a pădurilor depinde conservarea ființei fizice și a bunăstării țării. Cum vedeți, ca istoric în primul rând, dar și ca român, relația pădure-popor român în viitor?

Am răspuns parțial la această întrebare. Relația pădure-poporul român este esențială pentru viețuirea și supraviețuirea României, iar ea este parte a unei relații mult mai cuprinzătoare, aceea dintre natură și omenire. Or, ce constatăm? Că mai marii lumii, adică cei mai importanți poluatori ai planetei se retrag sau nu respectă acordurile globale de protecția mediului, pe de o parte, iar pe de alta, că autoritățile românești nu fac tot ceea ce ar fi de competența lor să facă pe teritoriul României în vederea conservării mediului natural nealterat. Eu aș spune că de protejarea pădurilor depinde nu doar ființa fizică a românilor, ci și ființa lor spirituală. Pădurea face parte din forma mentis a românilor, din viziunea lor despre viață, din filosofia existenței acestui popor.

7. În perioadele antebelică și interbelică, personalitățile științelor silvice au coagulat în jurul lor adevărate *think-thank-uri* (școli de gândire) independente, care au pus bazele dezvoltării silviculturii (de exemplu - învățământul silvic, cercetarea silvică, administrația silvică) și ale gestionării sustenabile a pădurilor. Silvicultura zilelor noastre și pădurea au nevoie mai

mult ca oricând de astfel de *think-thank-uri*, girate de personalități recunoscute ale științelor. Personalitățile academice de azi mai au ca preocupare cristalizarea unor astfel de grupuri?

Personalitățile academice și universitare au, fără îndoială, asemenea preocupări. Haideți să ne gândim la faptul că Academia Română are o secție specială de agronomie și științe silvice, formată din cei mai renumiți specialiști din domeniu. De asemenea, încă din epoca interbelică, funcționează la București Academia de Științe Agricole și Silvicultură, academie de ramură, cu rol extrem de important în studierea și protejarea mediului natural. În marile centre universitare ale țării – București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara – activează universități de științe agricole, silvice și medicină veterinară, iar în alte centre sunt facultăți de profil, inclusiv de silvicultură și de prelucrare a lemnului. Grupurile de discuții, de cercetare și de protecție a mediului sunt numeroase și destul de active în România contemporană. Dar nu ele decid, din păcate, soarta pădurilor românești. De multe ori, vocea acestor specialiști și vocea instituțiilor pe care ei le formează răsună în gol, nu este auzită sau, dacă este auzită, nu este ascultată. Vă dau un exemplu foarte grăitor: Academia Română dispune de ani buni de o comisie de protecție a monumentelor naturii, prezidată acum de un reputat specialist, prof. univ. dr. Vasile Cristea, comisie care elaborează periodic rapoarte, atrage atenția asupra primejdiilor, asupra poluării, asupra încălcării legislației, asupra jafului pădurilor, asupra vânătorii excesive etc.; Guvernul României, prin Ministerul Mediului, ia anual o hotărâre prin cotele de vânătoare a animalelor și păsărilor, de pescuit etc.; această decizie nu se poate promulga fără raportul de specialitate al amintitei comisii a Academiei Române, dar concluziile judicioase elaborate de specialiști sunt doar consultative pentru decidenții politici. Cu alte cuvinte, hotărârea respectivă nu se poate da fără raportul Academiei, dar acel document este pur formal, fiindcă nu se ține seamă de concluziile lui.

8. Silvicultorii, alături de specialiști din alte domenii – biologi, geologi, geografi, istorici – au fost printre inițiatorii și promotorii protecției mediului în România. De exemplu, au contribuit la înființarea Comisiei Monumentelor Naturii care, în anii de început, a funcționat în sediul Institutului de Cercetări și Experimentație Forestieră. Dacă în trecut CMN era o autoritate respectată în domeniul conservării naturii, în ultimele decenii rolul acesteia s-a redus constant. Ce credeți că ar trebui să facă Academia Română pentru ca acest for să își recapete prestigiul, credibilitatea de altădată?

Academia Română continuă să aibă credibilitate și prestigiu în ochii opiniei publice românești, care cunoaște statutul Academiei de for suprem de consacrare și de cercetare din România. Din păcate, Academia Română nu mai autoritatea de odinioară în ochii autorităților, care cred – unele dintre aceste autorități – că posedă știința absolută și că nu mai au nevoie de erudiția, de prestația și de expertiza celor mai buni specialiști din domeniu. Academia Română va insista în continuare în a elabora rapoarte despre starea mediului și a le face respectate de către decidenții politici.

9. În ultimele decenii, agresiunile asupra pădurii s-au accentuat. Cauzele sunt multiple, de natură legislativă, instituțională, socială, economică etc. În același timp, societatea românească a devenit tot mai îngrijorată de soarta pădurilor. Este necesară o implicare mai activă a comunității academice în elaborarea unei viziuni privind gestionarea pădurilor țării? Dispune comunitatea academică în prezent de resursele și voiața necesare pentru acest lucru?

Nu cred că este nevoie de o nouă viziune asupra pădurii românești, nici de noi planuri și nici de strategii. Nevoia este foarte simplă: impunerea respectării legislației în domeniu, iar, dacă legislația are lacune, erori, permisivitate prea mare, atunci impunerea schimbării legislației. Din păcate, noi facem – inclusiv Academia Română – strategii, planuri, proiecte, rapoarte, dar nu le aplicăm și nu le respectăm.

10. „Defrișarea pădurilor României”, un motiv de discordie națională, rămâne un subiect de actualitate. Ne impunem să excludem exagerările, dar rămâne partea vătămată a pădurii, provocată de retrocedări, în special cele care s-au făcut ilegal. „Bucovina Forestieră” a găzduit opinii și declarații, bazate pe adeveruri de necontestat, ale unor specialiști în drept și istorie, prin care au fost prezentate abuzurile făcute în Justiție și prin care pădurea românească a suferit și încă suferă pierderi incomensurabile. Care este opinia dvs. în acest caz?

Erorile în domeniu au fost și sunt foarte mari. Mai întâi, după 1989, nu s-a mai ținut seama de faptul că pădurea este în primul rând un bun public național de importanță strategică. Cunoșc personal cazuri de „restituiri” de păduri în Transilvania către persoane fizice și entități juridice, făcute prin încălcarea intenționată a legii, prin interpretarea sa tendențioasă, prin abuzuri grave. Sub pretextul că proprietatea este „sfântă și inviolabilă” (ceea ce este – spun asta ca istoric – absurd, pentru că sfinții sunt în biserici), au încăput pădurile poporului român pe mâna unor neaveniți, a căror primă grijă a devenit tăierea și vinderea arborilor. Măsurile sunt simple, dar nu le ia nimeni! Mai întâi, trebuie revenit asupra deciziilor de restituire ilegale și trebuie pedepsiți exemplar vinovații, nu doar falsificatorii de documente, ci și magistrații sau avocații veroși. În al doilea rând, trebuie aplicată legislația în vigoare (până se face alta, mai bună) și trebuie oprit jaful pădurilor. Autoritățile statului pot face acest lucru dacă doresc și trebuie să dorească, fiindcă de aceea au preluat puterea delegată lor de popor prin alegeri.

11. Potrivit unor statistici relevante, în Transilvania s-au înregistrat cele mai multe abuzuri și atacuri asupra pădurilor (și nu numai), în special din cauza retrocedărilor dovedite ca frauduloase. În principal, motivul invocat de pretendenții la terenurile forestiere este legat de faptul că, în vremea Imperiului – când au fost făcute titlurile de proprietate – românii erau socotiți „cetățeni de mâna a treia”, neavând astfel dreptul de a ridica pretenții spre a deveni proprietari de pământ. Cum comentați?

Cum spuneam, Transilvania a fost jefuită fără milă, inclusiv pe fondul unei legislații lacunare și permissive, de care s-a profitat din plin. Există cazuri ale unor bunuri imobiliare, funciare și, mai ales forestiere, care au făcut parte din fondul statului austriac și apoi austro-ungar, au trecut după 1918, conform legii, în fondul statului succesor (=România), au fost date abuziv unor privați în anii aplicării Dictatului de la Viena (1940-1944), iar acum au fost date urmașilor, reali sau inventați, ai acelor privați. Ar trebui reluate toate aceste așa-zise restituiri, readuse în justiție și făcută dreptatea. Pe de altă parte, pădurea fiind, cum spuneam, de interes strategic, eu aș lăsa-o în grija autorităților (restructurate și pe deplin responsabilizate) publice și aș limita prin lege suprafața de pădure deținută de privați. O astfel de legislație există și în alte țări democratice. De asemenea, aș stipula prin lege că defrișările abuzive pot conduce la măsuri punitive aspre, mergând până la confiscarea de către stat a suprafețelor astfel mutilate.

12. Sunt păreri avizate, bazate pe studii temeinice, potrivit cărora România, alături de Polonia (raportându-ne doar la țările membre UE), se bucură de un nivel ridicat de biodiversitate, datorat și suprafețelor de păduri virgine și cvasivirgine. Academia Română a fost mereu de partea dreaptă a baricadei în spatele căreia luptă cei care doresc ca românii să trăiască într-o comuniune cât mai apropiată de perfecțiune cu natura. Care ar fi obiectivele de urmat în vederea conservării biodiversității? Ce ar trebui să implice un plan elocvent de măsuri pentru impunerea și comunicarea conservării biodiversității?

Știu că biodiversitatea cuprinde varietatea genelor, a speciilor și a ecosistemelor care constituie viața pe pământ. În prezent, constatăm o diminuare gravă și continuă a biodiversității,

cu urmări profunde pentru lumea naturală și pentru bunăstarea oamenilor. Cauzele principale sunt schimbările care se produc în habitatul natural și care survin din cauze naturale, dar mai ales umane. Academia Română dispune de structurile necesare de luptă pentru conservarea biodiversității. Una dintre acestea este tocmai Centrul de Studii și Cercetări de Biodiversitate Agrosilvică „Academician David Davidescu”, aflat în coordonarea Institutului Național de Cercetări Economice „Costin G. Kirițescu” (INCE), cu o puternică tradiție în domeniu. Mai recent, s-a creat la Vatra Dornei, printr-un proiect european, Centrul de economie montană CE-MONT, condus cu atâta competență și dăruire de domnul prof. dr. Radu Rey. Centrul funcționează sub egida Academiei Române, tot în cadrul INCE, fiind singurul de acest fel din Sud-Estul Europei. Astfel, Academia Română dispune de forțele științifice necesare pentru conservarea biodiversității și pentru protecția mediului natural. Prin Secția de științe geonomice, prin institutele și centrele menționate mai sus, dar și prin alte forțe ale sale, Academia Română poate elabora planuri judicioase în vederea conservării biodiversității. Mai mult, Academia a făurit astfel de instrumente și în trecut – unele rămase de o actualitate stringentă – și ele au rămas în mare măsură literă moartă. Prin urmare, nu lipsa de planuri este problema, ci lipsa unei politici coerente, constante și eficiente de apărare a mediului, de consolidare a comuniunii omului (a societății umane) cu natura. Forul suprem de consacrare a valorii intelectuale din România nu cere decât să fie consultat și ascultat, pentru că nu face altă politică decât pe aceea a cunoașterii, ghidate de adevăr și puse în serviciul națiunii, al omenirii și al planetei în general.